

ერეკლე ჭიჭიკოშვილი

ივანეჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის, ფილოსოფიის სამაგისტრო პროგრამის I
კურსის სტუდენტი

ანოტაცია

აშრომი ეძღვნება ცოდნის კლასიკური დეფინიციის დადასტურებადი ჭეშმარიტი რწმენის (JTB) კრიტიკულ ანალიზს გეტიერის პრობლემის საფუძველზე. განხილულია ცოდნის სამი ფორმალურად მონათესავე მოდელი და ნაჩვენებია, რომ მათი პირობები არასაკმარისია პროპოზიციული ცოდნის დასადგენად. ეპისტემოლოგიური ქეისების ანალიზი აჩვენებს, რომ შესაძლებელია პროპოზიცია იყოს ჭეშმარიტი, სუბიექტს სწამდეს იგი და გააჩნდეს მისი დადასტურებადი რწმუნებულება, თუმცა მიუხედავად ამისა, ცოდნა მაინც არ ფიქსირდებოდეს. დამატებით, წარმოდგენილია შესაძლო სამყაროების სემანტიკური ანალიზი კრიპკეს მოდელის გამოყენებით, რომლის მეშვეობითაც ცხადდება, რომ გეტიერის ტიპის ქეისებში ჭეშმარიტება შემთხვევით ემთხვევა რწმენას იმ სამყაროში, რომელიც ეპისტემურად ხელმისაწვდომად მიიჩნევა. დასკვნით დგინდება, რომ JTB მოდელი ვერ უზრუნველყოფს ცოდნის საკმარის კრიტერიუმს და საჭიროებს არსებით გადახედვას.

საკვანძო სიტყვები : ცოდნა, გეტიერი, ეპისტემოლოგია, ლოგიკა.

გეტიერის პრობლემა

ცოდნის საკითხი საკმაოდ მნიშვნელოვან და აუცილებელ კვლევის საგანს წარმოადგენს ფილოსოფიაში. ცოდნის კონცეფტთან დაკავშირებით უამრავი მოსაზრება, მოდელი, თეორია და პრობლემა წარმოიქმნა ეპოქებთან ერთად, რაც საკითხს კომპლექსურს ხდის.

XX საუკუნის ამერიკელმა ფილოსოფოსმა ედმუნდ გეტიერმა, გამოაქვეყნა სამ გვერდიანი სტატია, სადაც აკრიტიკებს ტრადიციული ცოდნის მოდელებს და ავლენს მათი პირობების არასაკმარისობას ცოდნასთან მიმართებაში. იგი სვავს კითხვას “ არის კი დადასტურებადი ჭეშმარიტი რწმენა ცოდნა ?“ და ამასთან დაკავშირებით მოყავს კრიტიკულ ეპისტემოლოგიური ქეისები. იმისთვის რათა გავეცნოთ გეტიერის პრობლემას საჭიროა პირდაპირ შევუდგეთ ანალიზს და წარმოვაჩინოთ ცხადად მის მიერ დასმული პრობლემა.

გეტიერი თავის სტატიაში განსახილვევლად წარმოგვიდგენს სამ ფუნდამენტურ ცოდნის მოდელს, რომლებიც პირობებებით ერთმანეთს ენათესავებიან (Gettier, 1963).

(a) S-მა იცის P, მაშინ და მხოლოდ მაშინ თუ:

1. P ჭეშმარიტია
2. S-ს სწამს, რომ P და
3. S ადასტურებს P პროპოზიციას.

მოცემული (a) მოდელი წარმოადგენს ცოდნის JTB მოდელს, რომელიც აღიარებულია, როგორც ცოდნის კლასიკური დეფინიცია¹.

$$JTB = Ksp \Rightarrow (Bsp \wedge Jsp) \wedge T(p)^2$$

---

¹ Audi, R. (2015). *Epistemology: A contemporary introduction to the theory of knowledge* (3rd ed.). London, UK: Routledge.

² Hendricks, V. F., & Symons, J. (2006). Epistemic logic. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2019 ed.). Metaphysics Research Lab, Stanford University. Retrieved December 1, 2023, from <https://plato.stanford.edu/entries/logic-epistemic/> (cfs.ku.dk)

(b) S-მა იცის P, მაშინ და მხოლოდ მაშინ თუ:

1. S აღიარებს P პროპოზიციას
2. S-ს აქვს საკმარისი მტკიცებულება, რომ დაადასტუროს P.
3. P ჭეშმარიტია

(b) მოდელი, რომ დავაფორმულიროთ საბოლოო ჯამში მაინც JTB მოდელზე დაიყვანება.

(c) S-მა იცის P, მაშინ და მხოლოდ მაშინ თუ:

1. P ჭეშმარიტია,
2. S დარწმუნებულია, რომ P ჭეშმარიტია და
3. S-ს აქვს უფლება იყოს დარწმუნებული P-ის ჭეშმარიტებაში.

საბოლოოდ მოცემული გვაქვს სამი მოდელი (a), (b) და (c). გეტიერი პრობლემას ხედავს იმაში, რომ (a)-ს იგივე JTB მოდელის პირობები ვერ ამტკიცებენ მოცემულობას: “S-მა იცის P“ (K_{sp}). ეს ასევე ეხებათ (b) და (c) მოდელებსაც, რადგან საბოლოო ჯამში ისინი წარმოადგენენ JTB მოდელს. (b) მოდელში პირობა (2) იგივეა, რაც „S ადასტურებს P პროპოზიციას“ (J_{sp}). ხოლო (c) მოდელში (J_{sp})-ს წარმოადგენს პირობა (3).

გეტიერი აღნიშნავს, რომ შესაძლოა S-ი ადასტურებდეს P პროპოზიციას, თუმცა მიუხედავად ამისა ის მაინც მცდარი აღმოჩნდეს, ასევე თუ S-ს გააჩნია P-ს მიმართ დადასტურებადი რწმუნებულება და P პროპოზიცია გულისხმობს Q -ს, ხოლო თუ S დედუქციურად ასკვნის Q-ს გამომდინარე P-დან და აღიარებს Q-ს როგორც დედუქციის შედეგს, მაშინ S-ს დადასტურებადი რწმუნებულება გააჩნია Q-ს მიმართ.

$$J_s P \wedge (P \Rightarrow Q) \Rightarrow J_s Q$$

აქედან შეგვიძლია ვთქვათ, რომ დადასტურებადი რწმუნებულება J პირდაპირ მიმართებაში არ არის P-სკენ, არამედ S-ს დადასტურებად რწმუნებულთი J

მიმართება გააჩნია Q-სთან, რომელიც არის პროპოზიცია P-დან დედუქციურად გამომდინარე რეზულტატი.

იმისთვის, რათა მოცემულობა უკედ გავიგოთ, საჭიროა მოვიყვანოთ ეპისტემოლოგიური ქეისები და განვიხილოთ ისინი.

I ქეისი: დავუშვათ, რომ სმიტმა და ჯონმა მოინდომეს სამუშაოზე ერთი პოზიცია. სმიტს აქვს შემდეგი სახის პროპოზიციაზე დადასტურებადი რწმუნებულება, რომ (P): “ჯონი არის ის ვინც მიიღებს აღნიშნულ პოზიციას და ჯონს ჯიბეში ათი მონეტა აქვს.” სმიტს (P)-ს დადასტურების საშუალებას აძლევს ის, რომ კომპანიის დირექტორმა დაუდასტურა, რომ პოზიციას ჯონი დაიკავებს და სმიტმა ჯონს ათი წუთის წინ დაუთვალა ჯიბეში ათი მონეტა.

პროპოზიცია (P) გულისხმობს შემდეგს: (Q): “ის ვინც მიიღებს პოზიციას ჯიბეში ათი მონეტა ედება”. ვთქვათ სმიტი (P)-დან (Q)-მდე ხედავს დედუქციურ ბმას და აღიარებს (Q)-ს (P)-ს საფუძველზე, ამისთვის მას გააჩნია მყარი დადასტურებადი რწმუნებულება. ამ შემთხვევაში, სმიტს აქვს დადასტურებადი რწმუნებულება, რომ (Q) ჭეშმარიტია.

ახლა კი დავუშვათ, რომ აღნიშნულ პოზიციას რეალურად იკავებს სმიტი და არა ჯონი, ასევე სმიტს ათი მონეტა უდევს ჯიბეში, როგორც ჯონს, თუმცა ამ ორი ფაქტიდან სმიტისთვის არცერთია ცნობილი. რა მოხდა ამ შემთხვევაში? პროპოზიცია (Q) ჭეშმარიტია, ხოლო პროპოზიცია (P) მცდარი, საიდანაც სმიტმა დასკვნა (Q) გამოიტანა.

როგორც ვხედავთ, მოცემული ქეისი აკმაყოფილებს კლასიკური ცოდნის მოდელის ყველა პირობას:

1. Q ჭეშმარიტია,
2. სმიტს სწამს, რომ Q ჭეშმარიტია ,
3. სმიტს გააჩნია დადასტურებადი რწმუნებულება იმაში, რომ Q ჭეშმარიტია.

თუმცა აქ ჩვენ ვაწყდებით დიდ პრობლემას, იცის სმიტმა, რომ (Q) მართალია? რადგან (Q) მართალია, მხოლოდ იმიტომ, რომ სმიტს ჯიბეში იმდენივე მონეტა აღმოუჩნდა, რამდენსაც მოცემული პროპოზიცია მოითხოვდა, თუმცა თავად სმიტმა

არცოდა, რომ ათი მონეტა ედო ჯიბეში. იგი თავის პროპოზიციას (Q)-ს აფუძნებდა ჯონის ჯიბეში არსებული მონეტების რაოდენობის ხარჯზე და არა თავისზე.

მოცემული ქეისი გვიჩვენებს, რომ სმიტმა JTB ცოდნის მოდელიდან ყველა პირობა დააკმაყოფილა მის პროპოზიციას (Q)-სთან მიმართებაში, თუმცა ჩვენ მაინც ვერ ვამბობთ, რომ სმიტმა იცის (Q).

იმისთვის რათა ლოგიკურად ცხადი გახდეს ყოველივე, გეტყვიან მიერ მოცემულ ქეისს გადავამოწმებთ კრიპკეს მოდელის მიხედვით და გავიგებთ რეალურად აკმაყოფილებს თუ არა სმიტი ცოდნის კრიტერიუმს.

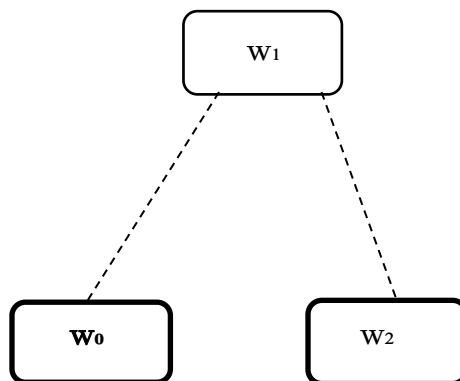
თავდაპირველად შევადგინოთ სამყაროთა სიმრავლე, რომელსაც ავლნიშნავთ W-თი. მასში შედის რეალური და შესაძლო სამყაროები მონაცემებზე დაფუძნებული შესაძლო ვარიანტების მიხედვით, ამ შემთხვევაში $W = \{w_0, w_1, w_2\}$.³

w_0 : რეალური სამყარო, სადაც სმიტი იღებს სამსახურს და აქვს ათი მონეტა.

w_1 : შესაძლო სამყარო, სადაც ჯონსი იღებს სამსახურს და აქვს ათი მონეტა.

w_2 : შესაძლო სამყარო, სადაც ჯონსი იღებს სამსახურს და არ აქვს მონეტები.

ხელმისაწვდომობის დამოკიდებულება სამყაროებს შორის R, რომელსაც ჩვენ წყვეტილი ხაზის სახით ავლნიშნავთ სამყაროთა შორის (Hendricks & Symons, 2006).

w_0 : რეალური სამყარო

---

³ Kripke, S. A. (1980). *Naming and necessity*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

w_1 და w_2 : სამყაროები, რომლებიც ხელმისაწვდომია w_0 -დან სმიტის მტკიცებულებების საფუძველზე

ახლა კი განვიხილოთ სმიტის მიერ წარმოდგენილი პროპოზიცია (Q) მოცემულ სამყაროებში ცხრილის საშუალებით.

მოცემულობა	w_0	w_1	w_2
სმიტი იღებს პოზიციას	ჭეშმარიტია	მცდარია	მცდარია
სმიტს აქვს ათი მონეტა	ჭეშმარიტია	მცდარია	მცდარია
ჯონი იღებს პოზიციას	მცდარია	ჭეშმარიტია	ჭეშმარიტია
ჯონს აქვს ათი მონეტა	ჭეშმარიტია	ჭეშმარიტია	მცდარია
სმიტის პროპოზიცია (Q)	ჭეშმარიტია	ჭეშმარიტია	მცდარია

ცხრილიდან გამომდინარე ნათლად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ სმიტის ცოდნა (Q)-სთან მიმართებაში არცისე ვალიდურია, რადგან სმიტი თვლის პროპოზიცია (Q)-ს დადასტურებად რწმენაზე დაყრდნობით, რომელიც გულისხმობს (Q)-ს ჭეშმარიტებას ჯონიდან გამომდინარე. თუმცა, როგორც ცხრილში ვნახეთ რეალურ სამყარო w_0 - ში პროპოზიცია (Q) ჭეშმარიტია სმიტის მიერ ათი მონეტის ფლობის გამო და არა ჯონის გამო.

ჩვენ ავსახეთ თუ როგორ არის სმიტის პროპოზიცია (Q) დადასტურებული და ჭეშმარიტი, მაგრამ ვერ წარმოადგენს ცოდნას იმის გამო, რომ (Q) შეიძლება იყოს მცდარი სამყაროში, რომელსაც სმიტი შესაძლებლად მიიჩნევს.

II ქეისი: ვთქვათ, სმიტს აქვს მოცემული პროპოზიციის დამადასტურებელი მტკიცებულება

(P): ჯონი ფლობს ფორდს.

პროპოზიციის დამადასტურებელ მტკიცებულებას წარმოადგენს ის რომ სმიტის მეხსიერებაში ჯონს ყოველთვის ფორდი ყავდა და თან ჯონმა სმიტს შესთავაზა ფორდით გასეირნება.

დავუშვათ სმიტს ყავს კიდევ ერთი მეგობარი, სახელად ბრაუნი, რომლის ადგილსამყოფელიც სმიტმა არ იცის, თუმცა ვარაუდობს სამ შესაძლო ვარიანტს:

(Q): ან ჯონი ფლობს ფორდს, ან ბრაუნი ბოსტონშია.

(R): ან ჯონი ფლობს გორდს, ან ბრაუნი ბარსელონაშია.

(G): ან ჯონი ფლობს ფორდს, ან ბრაუნი ბრესტ-ლიტოვსკშია.

მოცემული პროპოზიციები გამომდინარეობს (P)-დან, ხოლო სმიტი აცნობიერებს (P)-ით აგებული ყოველი პროპოზიციის მნიშვნელობას. (Q), (R) და (G) პროპოზიციებთან მიმართებაში ასევე სმიტს გააჩნია მყარი მტკიცებულებები, თუმცა არცის სად არის ბრაუნი.

წარმოვიდგინოთ, რომ სრულდება ორი პირობა:

I. ჯონი არ ფლობს ფორდს, არამედ მართავს ნაქირავებ ფორდს.

II. ბრაუნი იმყოფება ბარსელონაში, თუმცა ეს სმიტისთვის უცნობია.

მოცემული ორი პირობა აკმაყოფილებს პროპოზიცია (R)-ს, თუმცა თუ ეს ორივე პირობა სრულდება ჩვენ ვერ ვიტყვით, რომ სმიტმა იცის პროპოზიცია (R) ჭეშმარიტია. მიუხედავად იმისა, რომ (R) ჭეშმარიტია, სმიტს სწამს პროპოზიცია (R) და სმიტს დადასტურებადი რწმუნებულება აქვს იმის, რომ (R) ჭეშმარიტია.

მოცემულობა შეგვიძლია განვაანალიზოთ პროპოზიცია (R) კრიპკეს მოდელის დახმარებით. დავუშვათ:

P: “ჯონი ფლობს ფორდს“

Q: “ბრაუნი ბარსელონაშია“

მოცემულობიდან გამომდინარე იქმნება სამი შესაძლო სამყარო.

სამყაროები	P	Q	$P \oplus Q$	აღნიშვნები
w1	ჭეშმარიტია	მცდარია	ჭეშმარიტია	სამყარო, რომლისაც სმიტს სწამს.

w ₂	მცდარია	ჭეშმარიტია	ჭეშმარიტია	რეალური სამყარო .
w ₃	მცდარია	მცდარია	მცდარია	კონტრაფაქტორული სამყარო.

სმიტი w₁-ს შესაძლებლად მიიჩნევს, რადგანაც მას სწამს პროპოზიცია P-ს, თუმცა რეალური სამყარო არის w₂. ხოლო სმიტისთვის მოცემული სამი სამყაროდან მხოლოდ ხელმისაწვდომია w₁, ვინაიდან სმიტმა არ იცის, რომ წარდგენილი ორი პირობის თანახმად პროპოზიცია P მცდარია. ახლა კი კიდევ ერთი ცხრილით განვსაზღვროთ სმიტის რწმენა და ცოდნა პროპოზიციებთან მიმართებაში.

პროპოზიცია	ჭეშმარიტია w ₁	ჭეშმარიტია w ₂	სმიტს სწამს	სმიტმა იცის
P	+	-	+	-
Q	-	+	-	-
$P \oplus Q(R)$	+	+	+	-

მოცემული ორი ქეისი აჩვენებს, რომ მოდელი (a)-ს პირობები არ აკმაყოფილებს მოცემული პროპოზიციების მიმართ ცოდნას. ასევე არც მოდელი (b) და არც მოდელი (c).

Erekle Tchitchikoshvili

Gettier's problem

summary

This paper critically examines the classical definition of knowledge as justified true belief (JTB) through an analysis of Gettier-type cases. Three formally related models of knowledge are discussed, and it is shown that their conditions are insufficient for establishing propositional knowledge. Through epistemological case analysis, the paper demonstrates that a proposition may be true, believed, and justified without constituting knowledge. The

study further employs possible-worlds semantics within a Kripkean framework to show that, in Gettier cases, the truth of a proposition coincides with belief only accidentally across epistemically accessible worlds. The analysis concludes that the JTB model fails to provide an adequate criterion for knowledge and requires substantial revision.

გამოყენებული ლიტერატურა:

Audi, R. (2015). *Epistemology: A contemporary introduction to the theory of knowledge* (3rd ed.). London, UK: Routledge.

Foley, R. (1987). *The Theory of Epistemic Rationality*. Harvard University Press.

Gettier, E. L. (1963). Is justified true belief knowledge? *Analysis*, 23(6), 121–123. <https://doi.org/10.1093/analys/23.6.121> (Academic Oxford University Press)

Goldman, A. I. (1967). A causal theory of knowing. *The Journal of Philosophy*, 64(12), 357–372.

Kripke, S. A. (1980). *Naming and necessity*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Plato. (2021). *Theaetetus* (D. Horan, Trans.). Platonic Foundation. Retrieved from <https://www.platonicfoundation.org/media/2021/04/platos-theaetetus-english-translation-by-david-horan.pdf> (Platonic Foundation)

Hendricks, V. F., & Symons, J. (2006). Epistemic logic. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2019 ed.). Metaphysics Research Lab, Stanford University. Retrieved December 1, 2023, from <https://plato.stanford.edu/entries/logic-epistemic/> (cfs.ku.dk)